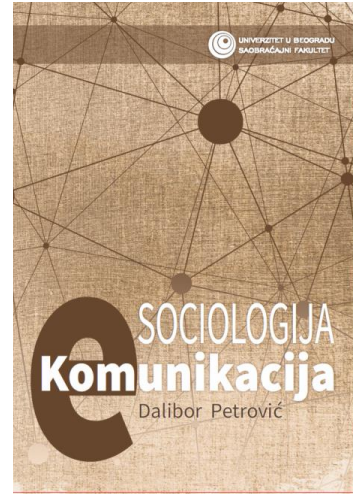

Ka novoj sociološkoj disciplini: e-komuniciranje u interpersonalnom ključu

Sociologija e-komunikacija Dalibor Petrović,
Beograd: Univerzitet u Beogradu –
Saobraćajni fakultet, 2022.

Kristina Pejković¹

Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet

Knjiga *Sociologija e-komunikacija* nastala je kao logična posledica dugogodišnjeg autorovog bavljenja ovom temom i drugim srodnim temama u okviru oblasti digitalne sociologije. Elektronsko komuniciranje je najšira i najstarija oblast relativno mlade oblasti digitalne sociologije, zbog čega se može smatrati posebnom sociološkom disciplinom. Takođe, zbog navedenih karakteristika, a nepostojanja sveobuhvatnog dela o datoj temi kod domaćih autora u kojem bi na sistematičan način bila predstavljena osnovna objašnjenja i teorije, ova oblast izdvojila se kao pogodna upravo za pisanje udžbenika. Takođe, ukoliko se sagleda istorijski kontekst u kojem su elektronske komunikacije preplavile privatnu i javnu društvenu sferu, javlja se izrazita potreba za proučavanjem ovakvog oblika interpersonalnog komuniciranja koje ima brojne društvene posledice.

Petrović istražuje oblast digitalne sociologije preko dvadeset godina koje je, izmeđuostalog, započeo pisanjem knjige *U međumrežju: internet i novi oblici društvenosti* (2008) i doktorske disertacije o novim oblicima društvenog umrežavanja i uloge interneta u interpersonalnim odnosima (2012). Pored udžbenika *Sociologija e-komunikacija*, pionirski karakter u domaćim okvirima i regionu imaju njegova prethodna druga knjiga *Društvenost u doba interneta*

¹ Kontakt sa autorkom: pejkovick@yahoo.com

(2013) i njegovi značajni koraci ka institucionalnom uspostavljanju ove oblasti na domaćoj teritoriji. Ti koraci podrazumevaju uvođenje predmeta koji se bave elektronskim komuniciranjem na nekoliko fakulteta i na različitim nivoima studija (osnovnim, master i doktorskim) na Univerzitetu u Beogradu.

Knjiga *Sociologija e-komunikacija* podeljena je u četiri celine koje se bave različitim aspektima elektronskog interpersonalnog komuniciranja. Prva celina posvećena je razumevanju i objašnjenju fenomena interpersonalne elektronske komunikacije, komunikacionog procesa i društvenih posledica razvoja ovog vida komuniciranja. U okviru toga predstavljene su osnovne definicije, pojmovi, teorije i različite perspektive proučavanja. U drugoj celini razmatra se odnos tehnologije i društva, kao i različiti naučni pogledi na ovaj odnos. Poseban akcenat stavljen je na društvene posledice u privatnoj i javnoj sferi koje su prouzrokovane pojavom telegrafa i telefona, kao značajnih predaka interneta u sferi razvoja informacionog društva. Treća celina odnosi se na elektronsko komuniciranje u savremenom kontekstu, a posebno su razrađeni društveni aspekti pojave društvenih mreža, digitalnih platformi za društveno umrežavanje, kao i društvenih medija. Četvrta celina posvećena je političkoj i ekonomskoj dimenziji elektronskog komuniciranja. U okviru toga, razmatra se organizacioni potencijal virtuelne sfere za političko delovanje, kao i rizici i štetne posledice širenja javne sfere i zamagljivanja granice između javne i privatne sfere elektronskog komuniciranja.

Prema osnovnoj tezi udžbenika, koja se provlači kroz sve celine, elektronsko komuniciranje ima značajnu ulogu u kreiranju i re-kreiranju savremenog društva (Petrović 2022: 13). Iako je komunikacija oduvek predstavljala konstitutivni element društava, čini se da je ova njena uloga izraženija i jasnija više nego ikad zbog upliva digitalnih tehnologija. Autor pre svega objašnjava procese interpersonalne elektronske komunikacije, a ne toliko masovne komunikacije čije društvene posledice su već uveliko poznate. Dakle, interakcija digitalnih tehnologija i (do nedavno) privatne interpersonalne komunikacije dovode do globalnih kulturnih, ekonomskih i društvenih posledica.

Posebno je značajno autorovo sagledavanje odnosa tehnologije i društva koje je odvojeno od vrednosnih i ideoloških upliva (Petrović 2022: 47). Ovaj odnos se najčešće interpretira na jednostran način gde se previše naglašavaju negativni ili pozitivni aspekti uticaja tehnologije na društvo, kao i jednostrano tumačenje autonomije tehnologije u odnosu na društvo (tehnodeterminizam,

supstancijalizam, instrumentalizam i tehnokonstruktivizam). Autor naglašava da je odnos između tehnologije i društva uzajaman. U tom smislu, savremene tehnologije utiču na oblikovanje društvenih odnosa, te imaju svoje pozitivne i negativne posledice po društvo. Takođe, društvene norme i vrednosti utiču na upotrebu i kreiranje savremenih tehnologija interpersonalnog elektronskog komuniciranja.

Posebno koristan segment udžbenika jeste identifikovanje latentnih i manifestnih procesa zloupotrebe elektronskog komuniciranja u sferi političke propagande, političkog aktivizma i pojave botova kao oruđa političke borbe na internetu (Petrović 2022: 185). U tom kontekstu, možda je trebalo posvetiti više pažnje dezinformacionim potencijalima interneta i elektronskog komuniciranja, ali to je prilika da se u narednim izdanjima udžbenika razradi i problematizuje i ta oblast.

Udžbenik je jedinstven u Srbiji i okruženju, te predstavlja polaznu osnovu za bavljenje temom interpersonalnog elektronskog komuniciranja. Pored toga, udžbenik je sveobuhvatan i sistematičan što je činilo poseban izazov s obzirom na to da smo svedoci ubrzanog širenja i razvoja tehnologija elektronskog komuniciranja, kao i društvenih posledica tih procesa. Ubrzano se pojavljuju nove tehnologije i novi fenomeni elektronskog komuniciranja, te je neophodno stalno ažuriranje ove oblasti što predstavlja pogodno tlo za nova istraživanja. Određeni problemi i pojave elektronskog komuniciranja su aktuelni i medijski praćeni, te se često tumače na pojednostavljen, jednostran i ideološki-obojen način. Nasuprot tome, udžbenik *Sociologija e-komunikacija* nudi nepristrasan i relevantan pregled različitih naučnih perspektiva interpersonalne elektronske komunikacije, te može biti od koristi svakom ko želi da razume prirodu odnosa društva i tehnologija e-komunikacija.